

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat Sjemet, 18 januari 2025/ 18 tevet 5785

Exodus/Sjemet 4: 18 - 6: 1; Tanach blz. 115 - 118
Haftara: Koningen 12: 1 - 15; Tanach blz. 701 - 702

Vertaler: Frits Pront

Coördinatie: Harry Polak

Commentaar: **rabbijn dr. Carole Balin, Hebrew Union College, New York**

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Use the link to read the original text in English.

Het Geloof in het Exodusverhaal

Waarom zijn de meest ongeloofwaardige van alle Joodse verhalen juist die waar het meeste geloof aan wordt gehecht?

Sidra Sjemet bereidt de weg voor het drama dat zich niet alleen ontvouwt in de rest van het boek Sjemet, maar ook voor Joden rond tafels over de hele wereld als Joodse families jaar in jaar uit samenkomen voor Pesach-seders. De Uittocht en de ervaringen die ermee gepaard gaan - de slavernij van de Jisraëlieten, hun bevrijding uit Egypte, het verbond op de Sinai en de tocht door de woestijn naar het Beloofde Land - zijn onuitwisbaar gegrift in het Joodse collectieve geheugen en voorstellingsvermogen. Noord-Amerikaanse Joden houden misschien wel meer dan welke andere feestdag dan ook van Pesach, waarvan de symbolische gerechten dienen als rekwisieten om het verhaal van de Jisraëlitische slavernij, dat eindigt met Gods op bevrijding aansturende wonderen, opnieuw te vertellen. Het is een

buitengewoon verhaal in elke betekenis van het woord: fantasierijk, opmerkelijk, onwonderlijk en imposant.

De schrijvers van Tanach zijn op hun best in deze passages die een aangrijpend verhaal vertellen dat vol staat met niet aan tijd gebonden ethische geboden, zoals "Vreemdelingen mag je niet uitbuiten of onderdrukken, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in Egypte" (Sjemot 22:20), en theologisch raadselachtige kwesties, zoals waarom verhardt God steeds weer het hart van Farao - en voorkomt Hij niet de broodnodige verlossing, zonder Egypte met plagen te treffen? Generaties Joden hebben dit verhaal in stand gehouden, van gerespecteerde commentatoren van weleer tot de vragen stellende zonen en dochters van vandaag met hun mond vol matses en maror. Joden van alle rangen en standen scharen zich achter de 'Exodus kreet' "Laat mijn volk gaan!"; zelfs diegenen met slechts oppervlakkige kennis van Joodse onderwerpen brengen het ten gehore.

Liberale Joden voelen zich aangetrokken tot de Exodus

Dus hoe komt het dat het meest ongeloofwaardige van de Joodse verhalen het verhaal is wat het meest wordt geloofd? Waarom charmeert en betovert de Exodus liberale Joden, zelfs Reform Joden die het product zijn van een beweging van leiders die al vroeg afwezen wat het Pittsburgh Platform uit 1885 "wonderbaarlijke verhalen" uit de Bijbel noemde die "de primitieve ideeën reflecteerden van de tijd waarin ze ontstonden"?

Op een bepaald niveau is de populariteit van de Exodus inderdaad verbijsterend. Je zou je kunnen voorstellen dat het gebrek aan historische waarheidsgetrouwheid hem van zijn voetstuk zou stoten. Bijbelgeleerden, die gespecialiseerd zijn in vergelijkende materialen van uit dezelfde tijd stammende oude culturen en archeologie van het Nabije Oosten, vertellen ons tenslotte dat weinig van de details in het boek kunnen worden gestaafd door naakte, harde feiten.

Neem bijvoorbeeld de kwestie van de datering. Op basis van chronologische aanwijzingen in de tekst zelf, wil de Hebreeuwse Bijbel ons doen geloven dat de Exodus plaatsvond rond 1446 v.d.g.j. Een van de mathematische 'bewijzen' voor zo'n bewering hangt af van de volgende informatie die op verschillende plaatsen aan de bijbellezer wordt verstrekt: Sjemot 12:40 stelt dat de slavernij van de Jisraëlieten in Egypte 430 jaar heeft geduurd (een getal dat de voorspelling van een verblijf van 400 jaar of vier generaties in Egypte weerspreekt; Beresjiet 15:13,16).

I Melachiem (Koningen) 6:1 stelt vast dat de Tempel 480 jaar na de Exodus werd gebouwd, tijdens het vierde jaar van Sjmoeëls 40- jarige regeerperiode (I Melachiem 11:42), wat geleerden dateren als 966 v.d.g.j. Volgens deze berekeningen werden de Jisraëlieten tussen 1876 en 1446 v.d.g.j. in Egypte tot slaaf gemaakt. Bovendien, als, zoals de tekst aangeeft, de Israëlieten veertig jaar in de woestijn rond hebben gezwoven voordat ze het Beloofde Land binnengingen, zou de verovering van Kenaän zijn begonnen omstreeks 1406 v.d.g.j.

Niet consistent bewijsvoering

Naast het feit dat de Tora-teksten niet eensluidend zijn over de duur van de slavernij van de Jisraëlieten in Egypte, kloppen deze getallen ook niet met het bewijs van niet in Tanach voorkomende bronnen. In feite is het eerste duidelijke historisch bewijs van een Jisraëlitische aanwezigheid in Kenaän, de inscriptie op de zogenoemde Israël Stèle van farao Merneptah, die dateert uit ongeveer 1207 v.d.g.j. Met andere woorden, de Bijbelse

bewering van een 15e eeuwse Exodus verschilt 200 jaar met het archeologisch bewijs, als je ze met elkaar vergelijkt. Bovendien tonen oude documenten aan dat Egypte in 1446 regeerde over Kenaän, een feit dat een ontsnapping uit Egypte naar Kenaän op dat tijdstip nogal onwaarschijnlijk maakt.

Een ander aspect van het verhaal waar moderne lezers over inzitten is de vermeende omvang van de Exodus. De Bijbelse claim van 600.000 mannen (Sjemot12:37), wat inclusief hun families bijna 2 miljoen mensen zou zijn, is op zijn best hyperbolisch. Bovendien kunnen veel van de locaties die voorkomen in de gedetailleerde beschrijving van de weg die de Jisraëlieten namen, de route van Egypte naar Kenaän (zie Bemidbar 33), niet worden geverifieerd.

Zeker, geleerden zoals de vooraanstaande Nachum Sarna hebben overtuigend betoogd dat ondersteunend bewijsmateriaal een "plausibele context" voor het Exodus verhaal veronderstelt. Velen hebben vol vertrouwen beweerd dat een groep mensen die later Jisraeel is geworden vanuit Kenaän naar Egypte ging, zich daar vestigde en als vreemdelingen werd onderdrukt. Op een gegeven moment, zo kan worden aangenomen, werden ze opgeroepen om arbeid te verrichten en daarbij ook als vreemdelingen werden onderdrukt. Sommigen van hen zijn later ontsnapt en verklaarden een bovenaardse ervaring te hebben gehad in de woestijn met een goddelijk wezen. Nog later gingen zij of hun nakomelingen Kenaän binnen, waarbij volgens Sarna, andere volkeren zich bij hen voegden en de Bijbelse natie Jisraeel werden.

Vanuit mijn perspectief als hoogleraar Joodse geschiedenis en reform rabbijn, mist het afwijzen van het verhaal omdat het in strijd is met historische gegevens, de kwintessens ervan. Het is oneerlijk om de Tora te houden aan kritische normen van geschiedschrijving, omdat de Tora niet bedoeld is als geschiedenisboek waarin geleerden pogen een onbevooroordeelde weergave te geven van wat er in het verleden heeft plaatsgevonden. Daarentegen is de Tora een samenvoegsel van verhalen die samengesteld zijn om een bepaalde spiritueel en moreel gezichtspunt vorm te geven. Dus wanneer God de Rietzee splijt, kan ik netzomin van mezelf verwachten dat ik instemmend knik als een kind met open mond, als wanneer ik een boek als *Harry Potter* lees.

Als iemand die niet naar de letter handelt, niet-fundamentalistisch, liberaal en toegewijd Joods is, ontdek ik de boodschap achter het medium. Voor mij bevestigt de tekst Gods vermogen om de natuur naar Zijn hand te zetten als een middel om Zijn wezenlijke belang in het welzijn van de Jisraëlieten te demonstreren, dat zich door de tijd heen - ja, ik hoop vurig, tot in onze tijd uitstrekt. Op een vraag van mijn studenten "Maar is het waar?" antwoord ik: "Ja!" en "Nee!" De opvallende en eerbiedwaardige plaats van de Exodus in de Joodse kalender waarborgt dat er jaar in jaar uit in zal worden geloofd tot onze rationele ontsteltenis en spirituele verrukking.